

інноваційних форм роботи. Організація гурткової та секційної роботи у вищих навчальних закладах має бути спрямована на задоволення потреб та інтересів студентів до певного виду діяльності, виявлення та розвиток у них загальних та спеціальних здібностей. З огляду на це, вдалим може бути впровадження сучасного перспективного виду українських спортивних єдиноборств – хортингу (засновник – президент федерації України Е. Єрмоєнко). У системі хортингу вдало поєднується військово-патріотичне виховання молоді зі спеціальною фізичною підготовкою. На заняттях тренери-викладачі особливу увагу звертають на оволодіння основними навичками збереження особистої та колективної безпеки, зміцнення морально-вольового стану і фізичного розвитку, ознайомлення з основами рятувальної справи, надання базової фізичної та спеціальної фізичної підготовки для служби в підрозділах силових структур України – ЗСУ. Значна увага приділяється також вивченню яскравого прикладу української героїки і вивченню козацьких бойових традицій як дієвого елемента у вихованні патріотизму у студентів.

Таким чином, на сучасному етапі військово-патріотичне виховання у вищих навчальних закладах України є актуальним напрямом та невід’ємним елементом підготовки молодого покоління до служби в Збройних Силах України.

Список використаної літератури

1. Ткаченко В. М. Патріотизм // Енциклопедія освіти. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. – С. 633–634.
2. Сухушин М. П. Військово-патріотичне виховання молоді : підручник / М. П. Сухушин, В. О. Палагеша. – К. : Видавничий дім “Слово”, 2009. – 488 с.
3. Афанасьєв А. О. Педагогічні основи військово-патріотичного виховання військовослужбовців строкової служби Збройних Сил України : дис. ... канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / А. О. Афанасьєв. – К., 2005. – 225 с.
4. Гонський В. Патріотизм як основа сучасного виховання та ідеології держави // Рідна школа. – 2001. – №2. – С. 9–14.

Т. В. Тарасова,
м. Київ

ПРЕВЕНТИВНЕ ВИХОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ВІД МОДЕЛІ ДО ПОБУДОВИ

У статті подані основні результати дослідження за темою моделювання превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу, представлено особливості творення моделей у школах обласного центру і сільської місцевості.

Ключові слова: превентивне виховне середовище, моделювання превентивного виховного середовища.

Експериментальну базу дослідження проблеми моделювання превентивного виховного середовища (ПВС) загальноосвітнього навчального закладу (ЗНЗ) склали навчальні заклади великого міста (м. Тернопіль), сільської місцевості (с. Веприк Київської обл.). На констатувальному етапі дослідження було опитано: учнів 8–11-х класів – 483 особи (з них – учнівський актив – 53

осіб); педагогів – 67; батьків – 109 осіб. Важливими джерелами інформації стало застосування таких емпіричних методів, як педагогічне спостереження під час відвідування виховних заходів та консультування органів шкільного самоврядування (Учнівські ради, Батьківські ради, Піклувальні ради тощо); SWOT-аналіз вивчення загроз зовнішнього середовища навчального закладу на період 2010–2013 рр., фокус-груп і анкетування вчителів, учнівського та батьківського активу. Вивчення та узагальнення виховної практики також відбувалося під час проведення навчальних семінарів-тренінгів і науково-практичних конференцій для педагогів, участі у педагогічних радах.

Аналіз наукових джерел та педагогічного досвіду, етапів констатувального експерименту дав змогу визначити основні наукові підходи, з'ясувати сутність термінів “середовище”, “виховне середовище”, “превентивне виховне середовище”, “моделювання”, “моделювання превентивного виховного середовища”.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять положення системного (М. Данілов, Г. Серіков та інші), середовищного (Ю. Мануйлов, Л. Новікова, Н. Селіванова, В. Ясвін), особистісно орієнтованого (І. Бех, М. Чобітько, О. Газман, І. Якиманська), діяльнісного (В. Давидов, Б. Ломов, Л. Уманський), технологічного (В. Беспалько, М. Кларін, Г. Селевко), компетентісного (І. Єрмаков, В. Веденський) підходів; основні ідеї педагогічного проектування і моделювання (А. Дахін, Е. Заїр-Бек, І. Мелешко, Є. Степанов, О. Мариновська, В. Штоф, Г. Суходольський), а також теорії і практики управління розвитком загальноосвітнього навчального закладу (Б. Бім-Бад, В. Зверева, М. Поташник), результати вивчення окремих аспектів сучасного функціонування загальноосвітніх навчальних закладів у сільській місцевості (О. Савченко, І. Волощук, І. Мелешко та інші).

У процесі дослідження обґрунтовано критерії: компетентність, забезпеченість, доцільність, керованість; визначено компоненти ПВС: концептуально-методологічний, предметно-просторовий, технологічно-інструментальний, функціонально-результативний, їхні показники та рівні: соціально-бажаний, соціально-прийнятний, соціально-індеферентний.

Установлено, що показниками концептуально-методологічного компонента є: обізнаність щодо новітніх концепцій, програм, успішного досвіду розбудови ПВС; визначення й усвідомлення ключових понять ПВС; суб'єктна участь у творенні і реалізації виховної політики закладу. Показники предметно-просторового компонента: знання основ моделювання безпечного середовища життєдіяльності; відповідність матеріального оснащення функціональних зон пріоритетним видам діяльності; дотримання ергономічних стандартів організації життєдіяльності ЗНЗ. Показники технологічно-інструментального компонента: вивчення і добір необхідного технологічного інструментарію; готовність суб'єктів навчально-виховного процесу до розбудови ПВС; сформованість виховної системи ЗНЗ. Показники функціонально-результативного компонента: сприятливість психолого-емоційного клімату ЗНЗ; ефективність системи науково-методичного супроводу функціонування ПВС ЗНЗ; організація поліпозиційної взаємодії.

Добір діагностичних методик: санітарно-гігієнічний паспорт ЗНЗ; пакет модифікованих діагностичних методик “Моя школа” (В. Кириченко, Т. Тарасова): (“Мій навчальний заклад” – для школярів VIII-XI класів; “Навчальний заклад, в якому я працюю” – для педагогів; “Навчальний заклад, у якому навчається моя дитина” – для батьків або осіб, що їх замінюють); опитувальник щодо способу життя учнівської молоді (Г. Даниленко); тест “Визначення спрямованості особистості” (Н. Баранова); адаптована анкета “Соціальні і особистісні навички і здібності, пов’язані із готовністю педагогів до формування превентивного виховного середовища ЗНЗ” (Т. Тарасова); анкета “Потенціал виховної системи в розвитку особистості” (Г. Ковганич,); анкета “Задоволеність учнів життєдіяльністю в школі” (модифікація анкети Е. Степанова); фокус-групи “Аналіз і оцінка результативності функціонування виховної системи” (Н. Селіванова, А. Гаврілін) дали змогу з’ясувати особливості функціонування шкільного середовища, проблеми у формуванні ПВС загальноосвітнього навчального закладу обласного центру (ОЦ) і сільської місцевості (СМ).

Презентаційний семінар показав, що 37,5 % опитаних педагогів вважають за необхідне “творити, формувати ПВС ЗНЗ”, у той же час виявилось, що розуміють сутність застосування інтерактивних технологій 33 % респондентів, а в діяльнісно-практичній площині свою готовність визначили лише 15 %.

З’ясовано, що готовність до участі у формуванні ПВС ЗНЗ залежить від сприятливості психо-емоційного клімату ЗНЗ, на що вказали 28,6 % опитаних; віку, досвіду роботи педагогів, а також регіонального розташування закладу.

Під час дослідження зафіксоване розширення базових знань респондентів щодо “обізнаності з необхідною нормативно-правовою базою, концепцією ПВС, програмами, успішним досвідом розбудови ПВС”: 17,1 проти 32 %. Позитивним є той факт, що 71 % опитаних вважають необхідним “формування ПВС у закладі”. Це свідчить про значну громадянську і моральну відповідальність педагогів за майбутню долю своїх вихованців. На свою готовність до участі у формуванні ПВС ЗНЗ вказали 54 % респондентів.

Дослідження допомогло з’ясувати, що третина педагогів ОЦ – 34,5 % і 18 % респондентів СМ належать до соціально-бажаного рівня, оскільки вважають знання виховних технологій “достатніми і добрими”. Періодичність використання новітніх технологій у формування ПВС ЗНЗ стверджують 16 % педагогів ОЦ і четверта частина (25 %) педагогів із СМ – соціально-прийнятний рівень ПВС. У той же час до соціально-індеферентного рівня віднесено відповіді: “не знаю, не вважаю за необхідне впроваджувати”: більша частина як педагогів ОЦ – 59,5 % так і респондентів СМ - 57 %. Це свідчить про слабку теоретичну підготовку педагогів, відсутність якісної роботи методичних об’єднань, недостатньо критичне ставлення до підвищення свого професійного рівня, прогалини науково-методичного супроводу, недоліки управління закладами.

Критичне оцінювання обізнаності, власної компетентності респондентів підтвердили гіпотезу щодо рівнів сформованості ПВС у ЗНЗ. Для кожної з чотирьох груп: активні прихильники (“достатньо знаю і впроваджую” та “знаю і впроваджую” – 34,5 % – ОЦ і 18 % – СМ), “інертні” (“знаю, але впроваджую рідко” – 16 % (ОЦ) та 25 % (СМ)), “традиційники” (“не вважаю за необхідне”

ОЦ – 27 %; СМ –33 %), “байдужі” (“не знаю” – ОЦ – 32,5 % та СМ– 24 %) визначили цілі і зміст діяльності та розробили тренінг до програми “Моделювання превентивного виховного середовища ЗНЗ”.

Створеним під час експерименту творчим групам із числа бажаючих педагогів ЗНЗ обласного центру і сільської місцевості були делеговані функції: комунікативна (налагодження зв'язків із науковими установами, товариствами, організаціями); координаційна (погодження дії з адміністрацією школи, консультантами); інформаційна (інформування щодо реалізації програми, результативності здійснюваних змін).

Наявність інваріанта із загальним алгоритмом дій педагогічного та учнівського колективів з формування ПВС ЗНЗ та варіативної моделі, що мають в основі однакову покрокову структуру (визначення задуму; ескіз моделі-проекту; визначення моделі-дії (стратегії); реальне планування (стратегії на рівні завдань і умов реалізації); реалізація зворотнього зв'язку, оцінювання процесів; оцінка і аналіз результатів; оформлення документів) сприяли творенню різних моделей ПВС на базі ЗНЗ обласного центру і сільської місцевості.

Список використаної літератури

1. Дахин А. Н. Педагогическое моделирование и компетентность участников образования / Александр Николаевич Дахин // Школьные технологи . – 2007. – № 6. – С.64–72.
2. Штофф В. А. Моделирование и философия / В. А. Штофф. – М.-Ленинград : Наука, 1966. – 104 с.
3. Гонтаровська Н. Б. Освітнє середовище як фактор розвитку особистості дитини: монографія / Наталя Борисівна Гонтаровська. – К. : Видавництво РВА “Дніпро-VAL”, 2010.- 623 с.

І. О. Ткачук,
м. Бровари

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ БРОВАРСЬКОГО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ОБ'ЄДНАННЯ ЯК ШКОЛИ ЖИТТЄВОГО УСПІХУ

Статтю присвячено аспектам розроблення й упровадження моделі навчально-виховного об'єднання як Школи життєвого успіху, яка дасть змогу органічно поєднати навчання, заняття улюбленою справою і процес виховання та становлення особистості.

Ключові слова: *модель навчально-виховного об'єднання, Школи життєвого успіху.*

Система освіти ХХІ ст. відповідно до вимог сьогодення потребує глибинного переосмислення. Оновленому суспільству потрібні громадяни, які можуть самостійно мислити, здатні до самореалізації на основі об'єктивної самооцінки, вирішувати реальні завдання в суперечливих і складних умовах буття. Демократизація освіти, надання їй державно-національної спрямованості вимагають від науковців і практиків пошуку нових шляхів якісного вдосконалення виховання і розвитку підростаючої особистості. Нині повинна діяти така освітня модель, яка б давала дитині змогу вирішувати складні